

Sygn. akt I Ca 199/13

POSTANOWIENIE

Dnia 17 września 2013 r.

Sąd Okręgowy w Tarnowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Wiesław Zachara
Sędziowie:	SSO Marek Syrek (spr.)
Protokolant:	SSO Mariusz Sadecki sekretarz sądowy Paweł Chrabąszcz

po rozpoznaniu w dniu 17 września 2013 r. w Tarnowie

na rozprawie

sprawy z wniosku D. J.

przy uczestnictwie (...) Spółki Akcyjnej w K.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Bochni

z dnia 29 stycznia 2013 r., sygn. akt I Ns 625/12

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie w punkcie 1, znieść postępowanie w zakresie rozprawy z dnia 29 stycznia 2013 r. i w tym zakresie sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Bochni do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania odwoławczego.

Sygn. akt I Ca 199/13

UZASADNIENIE

postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 17 września 2013 roku.

Wnioskodawca D. J. wniósł o ustanowienie na stanowiącej jego własność nieruchomości położonej w B., oznaczonej jako działka ewidencyjna nr (...) objętej KW nr (...) służebności przesyłu linii elektroenergetycznej średniego napięcia na rzecz przedsiębiorcy (...) SA.

Uzasadniając swoje żądanie wskazał, że jest właścicielem nieruchomości, przez którą, zajmując powierzchnię 20 m⁽²⁾ przebiega napowietrzna linia energetyczna należąca do (...) S.A., Oddział w T., Rejon (...) B.. Wnioskodawca wskazał, że linia średniego napięcia stanowi własność uczestnika jako część składowa instalacji energetycznej w tym rejonie. Linia ta, wraz z pasem ochronnym o szerokości 1,5 m. w jedną i drugą stronę, zajmuje znaczną część działki i uniemożliwia korzystanie z terenu przez wnioskodawcę. Wobec powyższego, zdaniem wnioskodawcy, w pełni uzasadnione jest żądanie ustanowienia na tej nieruchomości służebności przesyłu obejmującej zarówno powierzchnię zajęta przez linię, jak też powierzchnię pod liniami energetycznymi. Równocześnie wnioskodawca wskazał, iż domaga się przyznania mu wynagrodzenia za ustanowienie służebności w wysokości 8 640,00 zł, a także zwrotu kosztów postępowania od uczestnika.

Uczestnik (...)S.A. w K. w odpowiedzi na wniosek domagał się jego oddalenia w całości i zasądzenia na jego rzecz kosztów postępowania.

W uzasadnieniu przyznał, iż przez nieruchomość wnioskodawcy oznaczoną jako działka ewidencyjna nr (...) położoną w B. przebiega linia elektroenergetyczna średniego napięcia 15 kV stanowiąca odnogę linii elektroenergetycznej 15 kV relacji W.-U. będącej magistralą – ciągiem głównym. Linia średniego napięcia została wybudowana w 1943 roku, co potwierdza wpis w ewidencji majątkowej uczestnika, a odnoga tej linii przechodząca przez działkę uczestnika została wybudowana w 1977 roku. W posiadaniu uczestnika zachował się rysunek powykonawczy z zaznaczonym przebiegiem tej linii. Linia ta stanowi jeden z głównych odcinków sieci elektroenergetycznej w tym rejonie zasilając znaczny jego obszar i poprawiając jednocześnie warunki zasilania. Od czasu wybudowania urządzenia przesyłowe przebiegają przez nieruchomość wnioskodawcy i są nieprzerwanie, w sposób niezakłócony eksploatowane. To z kolei wskazuje, że już poprzednicy prawni uczestnika nabyli w drodze zasiedzenia tytuł prawny do korzystania z nieruchomości wnioskodawcy w zakresie odpowiadającej służebności przesyłu.

Postanowieniem z 23 stycznia 2013 r. Sąd Rejonowy w Bochni oddalił wniosek i orzekł, że każda ze stron ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

Wydanie postanowienia poprzedziły następujące ustalenia faktyczne.

Wnioskodawca D. J. jest właścicielem nieruchomości oznaczonej jako działka ewidencyjna nr (...), położonej w B., dla której Sąd Rejonowy w Bochni prowadzi księgę wieczystą o numerze (...).

Działka nr (...) jest zabudowana budynkiem mieszkalnym usytuowanym w części wschodniej. Przez zachodnią część działki, w kierunku północ-południe przebiega linia średniego napięcia 15 kV, która zawieszona jest na słupach usytuowanych poza działką nr (...). Dla terenu, gdzie znajduje się działka powoda miasto B. nie posiada obecnie prawnie obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Działka ta położona jest w obszarze urbanizacji, w terenie oznaczonym symbolem (...) tereny zieleni miejskiej nie urządzonej, do przekształcenia na tereny o przeważającej funkcji mieszkaniowo-usługowej.

Napowietrzna linia energetyczna średniego napięcia 15 kV relacji W.-U. została wybudowana w latach 1943 - 1947. Stanowi ona ciąg główny linii. Linia ta była stopniowo rozbudowywana. Odcinek linii przechodzący przez działkę wnioskodawcy został wybudowany w 1977 roku i w dniu 14 czerwca 1977 roku włączony do majątku Zakładu (...) w T.. Ten odcinek linii powstał celem zasilania w energię elektryczną zespołów hodowlanych w O. w powiecie (...). Odcinek linii przechodzący przez działkę wnioskodawcy znajduje się pomiędzy słupami nr 7 i 8 położonymi w bezpośrednim sąsiedztwie jego działki. Przewody rozpięte są na szerokości około 4 m.

Od czasu budowy linii średniego napięcia nie była ona poddawana przebudowie – wykonywane były jedynie bieżące naprawy. W ich trakcie nie zmieniono przebiegu linii, który pozostaje taki sam aż do chwili obecnej. Ponadto okresowo dokonywano przeglądów linii.

Zakład (...) w T., który był pierwszym właścicielem przedmiotowej linii energetycznej stanowił początkowo część Zakładów (...) z siedzibą w K..

W dniu 14 lutego 1985 roku na podstawie zarządzenia Ministra Górnictwa i Energetyki Zakład (...) w T. został częścią przedsiębiorstwa państwowego – (...) w K..

W dniu 1 stycznia 1989 roku w wyniku podziału Przedsiębiorstwa Państwowego – (...) w K. utworzone zostało Przedsiębiorstwo Państwowe Zakład (...) z siedzibą w T..

Następnie na podstawie zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9 lipca 1993 roku Przedsiębiorstwo Państwowe Zakład (...) z siedzibą w T. został przekształcony w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa – Zakład (...) S.A. z siedzibą w T..

W dniu 1 stycznia 2004 roku Zakład (...) S.A. z siedzibą w T. został połączony ze spółką (...) S.A. w K., a w dniu 1 września 2011 roku nastąpiło połączenie spółki (...) S.A. w K. ze spółką (...) S.A. z siedzibą we W. w wyniku czego utworzona została nowa spółka (...)S.A. w K..

W rozważaniach prawnych Sąd I instancji wskazał, że służebność przesyłu jest jednym z rodzajów służebności gruntowych, która została wprowadzona do polskiego systemu prawnego dopiero w dniu 3 sierpnia 2008 roku, kiedy to weszła w życie ustawa z 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2008.116.731).

Tym niemniej w orzecznictwie od wielu lat dopuszczano już możliwość ustanowienia służebności gruntowej, która pod względem treści odpowiada obecnej służebności przesyłu. W przedmiotowej sprawie wnioskodawca posiada jako współwłaściciel działki ewidencyjnej nr (...) położonej w B. legitymację czynną do wystąpienia z wnioskiem o ustanowienie służebności przesyłu na określonej we wniosku nieruchomości.

Jednakże analiza żądania wnioskodawcy w tym kontekście przyniosła negatywny dla niego rezultat, z uwagi na skutecznie podniesiony przez uczestnika postępowania zarzut zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu.

Do zasiadywania tychże służebności, na mocy art. 305⁴ kc stosuje się odpowiednio przepisy o służebnościach gruntowych, w szczególności art. 292 k.c. stanowiący, że służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w wypadku gdy polega na korzystaniu z trwałego widocznego urządzenia. Z kolei do nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące nabycia prawa własności nieruchomości w drodze zasiedzenia. Przepisem regulującym ta kwestię jest art. 172 k.c., zgodnie z którym posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, a jeżeli uzyskał posiadanie w złej wierze to własność nabywa po upływie lat trzydziestu. Przejście prawa własności jest w tym przypadku prawnym usankcjonowaniem stanu faktycznego obejmującego co najmniej określony przez ustawodawcę odcinek czasu. W przypadku zaś służebności mamy do czynienia z posiadaniem służebności.

Niezbędną przesłanką nabycia w drodze zasiedzenia służebności jest jej posiadanie, przy czym posiadanie służebności nie jest równoznaczne z posiadaniem nieruchomości – posiadacz służebności nie zachowuje się jak właściciel nieruchomości, ale jak osoba mająca prawo do nieskrępowanego korzystania z zajętej części nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności.

Posiadanie cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności musi polegać zgodnie z art. 292 k.c. na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia.

Ostatnią przesłanką zasiedzenia jest upływ czasu. Posiadanie służebności prowadzące do zasiedzenia jest zdarzeniem prawnym ciągłym, które polega na trwaniu określonego stanu faktycznego przez pewien czas. Długość czasu wymaganego dla nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia zależy od dobrej lub złej wiary posiadacza w

chwili uzyskania przez niego posiadania. W zależności od tego, czy samoistny posiadacz uzyskał posiadanie w dobrej czy złej wierze, termin zasiedzenia wynosi 20 lub 30 lat. Decydująca jest przy tym dla każdego terminu tylko chwila uzyskania posiadania, wobec czego późniejsze od tej chwili okoliczności powodujące, że samoistny posiadacz stał się posiadaczem w złej wierze, nie mają już znaczenia i nie powodują przedłużenia terminu do lat 30. Bieg terminu zasiedzenia rozpoczyna się od dnia przystąpienia przez samoistnego posiadacza służebności do jej wykonywania.

W przedmiotowej sprawie na nieruchomości położonej w B., oznaczonej jako działka nr (...) stanowiącej aktualnie własność D. J. znajduje się część linii energetycznej wysokiego napięcia 15 kV W. – U.. Linia ta składa się z przewodów elektrycznych umieszczonych nad powierzchnią, a urządzenia te stanowią część przedsiębiorstwa (...) S.A. w K., a wcześniej jego poprzedników prawnych. Niewątpliwie stanowią one trwałe i widoczne urządzenie, które jest niezbędne do nabycia w drodze zasiedzenia służebności gruntowej.

Linia energetyczna średniego napięcia powstała w l. 40 ubiegłego wieku, natomiast w 1977 roku powstała odnoga tej linii na działce wnioskodawcy i został wykonany plan powykonawczy tej linii, na którym uwidoczniono jej przebieg. Ze zgromadzonych w toku postępowania dokumentów wynika, że od tego czasu nie zmieniono przebiegu tej linii. Zatem przyjąć należy, iż służebność odpowiadająca w swej treści służebności przesyłu na działce nr (...) stanowiącej własność wnioskodawcy była faktycznie wykonywana od 14 czerwca 1977 roku (kiedy linię tą przejęto na własność zakładu) i od tego momentu czasowego należało liczyć bieg terminu zasiedzenia.

Obowiązujące w tej dacie przepisy przewidywały, że posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywał jej własność, jeżeli posiadał ją nieprzerwanie od lat 20, gdy uzyskał jej posiadanie w złej wierze. W przypadku dobrej wiary termin ten wynosił 10 lat. Z dniem 1 października 1990 roku w wyniku wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy kodeks cywilny (Dz.U.1990.55.321) zmienione zostały terminy zasiedzenia nieruchomości i począwszy od tej daty posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywał jej własność jeżeli posiadał ją nieprzerwanie od lat 30, gdy uzyskał jej posiadanie w złej wierze, a w przypadku posiadacza w dobrej wierze ustawa przewidywała okres 20 lata posiadania. Zgodnie zaś z art. 9 tej ustawy do zasiedzenia, którego bieg rozpoczął się przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się od tej chwili przepisy niniejszej ustawy; dotyczy to w szczególności możliwości nabycia prawa przez zasiedzenie. Z powyższego wynika zatem, że dla oceny tego czy poprzednik prawny uczestnika istotnie nabył w drodze zasiedzenia służebność przesyłu należało uwzględnić owe dłuższe terminy zasiedzenia wprowadzone przywołaną wcześniej ustawą.

W niniejszej sprawie Przedsiębiorstwo Państwowe Zakłady (...) z siedzibą w K. korzystało z nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...) wiedząc, że nie przysługuje mu służebność przesyłu. Trudno bowiem podzielić argumentację uczestnika, że posadowienie linii energetycznej odbyło się zgodnie z prawem, zważywszy, że do skutecznego ustanowienia służebności nie wystarczała sama ustna czy pisemna zgoda właściciela nieruchomości, ale niezbędne było zawarcie odpowiedniej umowy w drodze aktu notarialnego. Skoro zaś uczestnik takiej umowy nie przedstawił, to przyjąć należało, że jest posiadaczem w złej wierze. Termin zasiedzenia upłynął po 30 latach. Wobec tego z dniem 15 czerwca 2007 roku następca prawny pierwotnego posiadacza linii energetycznej - (...) S.A. w K. nabył służebność gruntową polegającą na posadowieniu napowietrznej linii elektroenergetycznej średniego napięcia składającej się z przewodów oraz wykonywaniu prac konserwacyjnych.

W konsekwencji przyjęcia, że poprzednik prawny (...) S.A. w K. nabył w drodze zasiedzenia służebność gruntową odpowiadającą treścią służebności przesyłu na nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...) w B., a obecnie prawo takie przysługuje uczestnikowi konieczne było oddalenie wniosku D. J. o ustanowienie na tej nieruchomości odpłatnej służebności przesyłu na rzecz tego przedsiębiorstwa.

O kosztach postępowania orzekł Sąd kierując się wskazaniem art. 520 § 1 k.p.c

Z orzeczeniem powyższym nie zgodził się wnioskodawca składając apelację. W środku odwoławczym zarzucił Sądowi I instancji naruszenie art. 379 pkt 5 kpc poprzez pozbawienie strony możliwości obrony swych praw, naruszenie art. 305¹ – 305⁴ oraz art. 292 i 176 § 1 kc poprzez błędną wykładnię i bezpodstawne przyjęcie, że poprzednik prawny uczestnika

nabył w drodze zasiedzenia służebność gruntową odpowiadającą służebności przesyłu. Z powyższych względów wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez uwzględnienie wniosku, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Bochni. Wniósł także o zasądzenie kosztów postępowania.

Uzasadniając środek odwoławczy wskazał, że w postępowaniu przed Sądem I instancji doszło do pozbawienia wnioskodawcy możliwości obrony swych praw. Otóż bowiem rozprawa bezpośrednio poprzedzająca wydanie postanowienia odbyła się w dniu 29 stycznia 2013 r. o godz. 9.10, gdy tymczasem strony zostały poinformowane, że rozprawa ta odbędzie się o godzinie 12.00. Powyższe naruszenie nie zostało usunięte w dalszym toku postępowania.

Odnosząc się do kwestii materialnoprawnych powód wskazał, że okres sprzed 1989 r. nie może zostać wliczony do okresu zasiedzenia służebności przez przedsiębiorstwo państwowe, jakim był zakład energetyczny. Przedsiębiorstwa państwowe sprawowały bowiem jedynie zarząd mieniem Skarbu Państwa, a takie sprawowanie zarządu było w istocie dzierżeniem, które nigdy nie prowadzi do zasiedzenia. Dlatego też nie można przyjąć, aby przed 1989 r. przedsiębiorstwo energetyczne władało nieruchomością wnioskodawcy w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu.

Uczestnik postępowania (...) SA wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja wnioskodawcy jest uzasadniona i musi doprowadzić do uchylenia zaskarżonego postanowienia.

Analiza akt postępowania prowadzi bowiem do wniosku, że rozprawa w dniu 29 stycznia 2013 r., po przeprowadzeniu której doszło do wydania postanowienia kończącego postępowanie odbyła się w warunkach nieważności.

Poprzednia rozprawa odbyła się w dniu 20 grudnia 2012 r. i uczestniczyli w nich pełnomocnicy stron. Rozprawa ta została odroczone na dzień 29 stycznia 2013 r. na godzinę 12.00, o czym pełnomocnicy zostali powiadomieni w formie ustnej. W późniejszym czasie nie kierowano do nich jakiegokolwiek zawiadomienia o zmianie terminu rozprawy.

Pomimo tego kolejna rozprawa rozpoczęła się w dniu 29 stycznia 2013 r. o godzinie 9.40. i trwała do godziny 9.50. W rozprawie tej nie uczestniczyły strony ani ich pełnomocnicy. Po jej zamknięciu doszło do wydania postanowienia kończącego postępowanie w I instancji. Jak wynika z zapisku urzędowego z k. 122 pełnomocnicy stron pojawili się w Sądzie dopiero o godz. 12.00.

W tej sytuacji uznać należy, że doszło do pozbawienia stron możliwości obrony swych praw. Pogląd, iż nieważność postępowania zachodzi w przypadku pozbawienia strony możliwości uczestniczenia w rozprawie bezpośrednio poprzedzającej wydanie orzeczenia jest ugruntowany w orzecznictwie (por. w tym względzie np. wyrok Sądu Najwyższego z 13 maja 2005 r. IV CK 620/04, Lex nr 277089, wyrok Sądu Najwyższego z 7 lutego 2013 r. II CSK 325/12, Lex nr 1293950). Sąd rozpoznający niniejszą sprawę pogląd ten podziela.

Stwierdzenie nieważności postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 5 kpc obliguje Sąd II instancji do uchylenia zaskarżonego orzeczenia, zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji. Biorąc pod uwagę, że postanowienie z 29 stycznia 2013 r. zostało zaskarżone jedynie w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 1, tylko ta część orzeczenia podlega uchyleniu.

W takim stanie rzeczy zbędna jest analiza dalszych zarzutów zawartych w apelacji.

Z powyższych względów orzeczono jak w sentencji na mocy art. 386 § 2 kpc i 108 § 2 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc.